

Мобільні семантичні межі у слова *season: Catherine had seasons of gloom and silence now and then*. Тут слово *season* означає часовий відрізок, менший від того, який звичайно передається цим словом, і може бути перекладене словами “періоди”, “моменти”. Слово *season* означає також певний час дня, наприклад: *a season favourable to conversation*. У цьому реченні *season* виступає у значенні “сприятливий час дня”.

Мобільність семантичних меж темпоральних іменників нерідко дозволяє використовувати два різні слова в абсолютно однакових контекстах:

Time and tide wait no man.

Пор.: Делу время, потехе час. Часом з квасом – порою з водою.

Дослідження темпоральної лексики дає можливість пізнати цікавий світ засобів, якими мови виражають категорію часу. Темпоральна лексика є необхідним засобом вираження категорії часу і служить матеріалом для пояснення процесів мислення, елементів культури, структури і стилю твору.

1. Бондаренко Е.В. О различной степени контекстной зависимости темпоральной семантики имен. // Взаимоотношения системы языка и речевой деятельности. – Харьков, 1992. – С. 6-10.

2. Жабицька Н.Л. До питання про одну закономірність темпоральних іменників. // Іноземна філологія. – Львів, 1978, випуск 50. – С. 49-52.

СЕМАНТИЧНА СПІВВІДНЕСЕНІСТЬ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІЙ МІЖМОВНІЙ ОМОНІМІЇ

Діана Шеремета,

У курс, філологічний факультет.

Науковий керівник – *Микола Лесюк,*

кандидат філологічних наук, доцент.

Міжмовними омонімами близькоспоріднених мов називають різні за значенням слова, які збігаються за формою повністю або ж в основній своїй частині. Мається на увазі, що в двох мовах наявні лексеми, які звучать однаково (або майже однаково), але мають різні, часто досить далекі, а іноді й антонімічні значення, наприклад, польське *gadać* „mówić, rozmawiać” та укр. *гадати* „ворожити”. Відмінності у семантиці міжмовних омонімів можуть коливатися від незначних семантико-стилістичних відтінків (українське *небога* 1) „дочка брата або сестри”, 2) „звертання до жінки молодшої віком”, 3) „бідолаха, сердега”; польське *nieboga* вживається тільки у значенні „бідолаха, сердега”) до протилежних, цілком різних значень (українське *блат* „знайомство, зв’язки”, польське

blat „płyta stanowiąca wierzchnią część przedmiotu; tafla”). Саме такі слова становлять чи не найбільшу трудність при вивченні спорідненої мови, оскільки при переході з однієї мови на іншу мовці не легко позбавляються звичних семантичних зв'язків та асоціацій, у результаті чого допускають інтерферентні помилки.

Виходячи з того, що міжмовні омоніми виділяються на основі подібності-відмінності форми та змісту лексем двох мов, принциповим є питання, якою повинна бути зовнішня подібність та внутрішня (змістова) відмінність слів для того, щоб уважати їх міжмовними омонімами. До них перш за все повинні відноситись слова, які повністю збігаються за формою (звучанням, написанням) і відмінні в тій чи іншій мірі за змістом. Так, українська лексема *тост* та польська *tost* характеризуються наявністю однакового звукового складу, проте значення їх цілком відмінні, адже українське *тост* – „коротка застільна промова з побажанням випити чарку” – семантично нееквівалентна польському *tost* „kromka chleba lub bułki przyrumieniona z obu stron; grzanka”. Порівняймо також українське *галка* – „птах родини воронових” та польське *galka* – „mały przedmiot kulisty”; українське *диван* – „рід великих м'яких меблів для сидіння і лежання” та польське *dywan* – „gruba wzorzysta tkanina, przeznaczona do przykrycia podłogi; kobierzec”; українське *п'янка* – „гулянка з надмірним уживанням спиртних напоїв” та польське *pianka* „zdrobniałe od piana” (укр. „піна”, „шумовиння”).

До міжмовних омонімів слід залучати пари семантично нееквівалентних слів, розходження у формі яких пов'язані із закономірними фонетико-орфоепічними відповідниками: українське *бесіда* – „розмова” та польське *biesiada* – „uczta, bankiet” (альтернація твердих-м'яких приголосних б – b' та голосних і – a), українське *завод* „промислове підприємство” та польське *zawód* „rozczarowanie” (o – ó); із закономірними морфемно-словотвірними відповідниками: укр. сліпий „позбавлений зору” та пол. *slipy* „krótkie, głęboko wycięte obciste majtki męskie” (ий – у), укр. важитися 1) „визначити свою вагу”, 2) „насмілюватися щось робити”, 3) „засіхати” та пол. *warzyć się* „psuć się” (ти – ć, ся – się).

Досить значну групу слів творять лексико-граматичні міжмовні омоніми: укр. п'ять – числівник, „назва числа 5 та його цифрового позначення” та пол. *piąt* – дієслово 1) „o kogucie”, 2) „wydawać głos podobny do koguciego”, 3) „chwalić, sławić”; укр. повезти – дієслово, 1) „пересувати”, 2) „пощастити” та пол. *powieść* – іменник, „utwór epicki”.

Серед міжмовних омонімів можемо виділити так звані абсолютні омоніми (значення яких повністю не співпадають): українська лексема *древній* 1) „стародавній”, 2) „який дожив до глибокої старості” семантично нееквівалентна польській лексемі *drzewny* 1) „złożony z drzew”, 2) „zrobiony z drzewna”; та відносні омоніми (значення яких не співпадають частково): укр. аркан – це 1) „довгий мотузок для ловлі

коней”, 2) „гуцульський чоловічий танок”, пол. arkan – те саме, що й українське в першому значенні.

Таким чином, основними критеріями при відборі до міжмовних омонімів стали: 1) подібність форми (звучання і написання) та відмінність значень; 2) семантична нееквівалентність із певними розходженнями у формі, що пов'язані із закономірними фонетико-орфоепічними та морфемно-словотвірними відповідниками; 3) часткова співвіднесеність значень та повна відповідність звукового оформлення.

МОВНА КАРТИНА СВІТУ В КОНТЕКСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Тетяна Данків,

У курс, факультет романо-германської філології.

*Науковий керівник – Я.А. Баран,
доктор філологічних наук, професор.*

Кожен народ, накопичуючи свій життєвий та історичний досвід, дивиться на світ під власним кутом зору, тобто під кутом зору свого світогляду. Національний світогляд допомагає формувати концептуальну картину світу як суб'єктивний образ об'єктивної дійсності, яка містить у собі основні ознаки етносу: його національні цінності, ідеали, стереотипи, специфічні риси національної психіки, культури, мови.

“Люди живуть не тільки в реальному світі суспільної дійсності, але й знаходяться під впливом тієї конкретної мови, яка є засобом спілкування для цього суспільства” [1, с.57]. Мова відіграє активну роль у процесі пізнання, вона відтворює мисленнєву картину дійсності, вносить у цей процес свої своєрідні корективи. У свідомості людей з'являється поряд з логічною картиною світу інша – лінгвістична (мовна) картина світу, що завжди відповідає першій. Вона варіює від мови до мови і показує національну своєрідність кожної з них.

Складовим компонентом мовного уявлення про світ виступають фразеологізми, специфічність яких для кожної мови не підлягає жодним сумнівам. Саме у фразеології специфіка проявляється дуже чітко, в ній знаходять своє відображення національні особливості побуту і звичаїв народу, факти його історії, географії, економіки.

Національно культурні елементи семантики можуть виявлятися на трьох різних рівнях плану змісту: 1) в сукупному значенні фразеологізму; 2) в значенні окремих компонентів фразеологізму; 3) в прямому значенні словесного комплексу. Але національно-культурна своєрідність не завжди проглядає достатньо яскраво, тому до далеких на перший погляд від